

Problematika eliminácie invázných nepôvodných druhov v poľnohospodárskej krajine

Spolufinancovaný
Európskou úniou

Nariadenie vlády č. 435/2022 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na udržiavanie poľnohospodárskej plochy, aktívneho poľnohospodára a kondicionality

- § 3 Udržiavanie poľnohospodárskej plochy
 - (2) Ak ide o porast na pôde ležiacej úhorom, poľnohospodár udržiava poľnohospodársku plochu najmä zabránením rozširovaniu náletov drevín a odstraňovaním invázných druhov rastlín a húževnatých burín.
- § 5 Kondicionalita
 - Poľnohospodár dodržiava požiadavky hospodárenia a normy dobrého poľnohospodárskeho a environmentálneho stavu pôdy, ktoré sú uvedené v prílohe č. 2.
 - DPEP 8 - O.i. Opatrenia na zabránenie šíreniu invázných rastlinných druhov

Nariadenie vlády č. 436/2022 Z., ktorým sa ustanovujú pravidlá poskytovania podpory v poľnohospodárstve formou priamych platieb

- V usmernení MPRaV k nariadeniu, k § 14:
V prípade odstraňovania invázných druhov rastlín poľnohospodár postupuje podľa vyhlášky 450 Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky z 9. decembra 2019, ktorou sa ustanovujú podmienky a spôsoby odstraňovania invázných nepôvodných druhov podľa § 3 ods. 2 zákona č. 150/2019 Z. z. o prevencii a manažmente introdukcii a šírení invázných nepôvodných druhov.

Nepôvodný=Invázny???

- **Nepôvodný druh** je akýkoľvek živý jedinec druhu, poddruhu alebo nižšieho taxónu živočíchov, rastlín, húb alebo mikroorganizmov introdukovaný mimo oblasť svojho prirodzeného výskytu, pričom tento pojem zahŕňa akúkoľvek časť, gaméty, semená, vajíčka alebo propaguly takéhoto druhu, ako aj všetky hybridy, odrody alebo plemená, ktoré by mohli prežiť a následne sa rozmnožovať
- **Invázny nepôvodný druh** je nepôvodný druh, o ktorom sa zistilo, že jeho introdukcia alebo šírenie ohrozuje biodiverzitu a súvisiace ekosystémové služby alebo, že má na ne nepriaznivý vplyv

Posúdenie rizík

- Opis druhu vrátane jeho taxonomickej identity, jeho histórie a oblasti jeho prirodzeného výskytu a potenciálnej oblasti jeho výskytu;
- Opis spôsobov a dynamiky jeho rozmnožovania a šírenia vrátane posúdenia, či existujú environmentálne podmienky potrebné na jeho rozmnožovanie a šírenie;
- Opis možných prienikových ciest introdukcie a šírenia druhu, úmyselného aj neúmyselného, ktorý v prípade potreby zahŕňa uvedenie komodít, s ktorými sa druh vo všeobecnosti spája;
- Dôkladné posúdenie rizík introdukcie, udomácnenia a šírenia v príslušných biogeografických regiónoch za súčasných podmienok a za predvídateľných podmienok zmeny klímy;

- Opis súčasného rozšírenia druhu vrátane uvedenia, či sa druh už vyskytuje v Únii alebo v susedných krajinách, a prognózy jeho pravdepodobného šírenia v budúcnosti;
- Opis nepriaznivého vplyvu na biodiverzitu a súvisiace ekosystémové služby vrátane vplyvu na pôvodné druhy, chránené lokality, ohrozené biotopy, ako aj na ľudské zdravie, bezpečnosť a hospodárstvo vrátane posúdenia možného budúceho vplyvu so zreteľom na dostupné vedecké znalosti;
- Posúdenie potenciálnych nákladov na odstránenie škôd;
- Opis známych použití pre druh a sociálnych a hospodárskych prínosov vyplývajúcich z týchto použití.

„Iný“ nepôvodný druh

- **Expanzívny druh**, je druh ktorý prekročil hranice územia v dôsledku rozširovania jeho prirodzeného teritória, môže to byť spôsobené čoraz častejšie v dôsledku zmeny klímy, čím sa vytvárajú lepšie podmienky pre daný druh a tým sa zvyšuje jeho populácia. Ide o prirodzené šírenie naprieč územiami.

Legislatíva

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014 o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia invázných nepôvodných druhov
- Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) č. 2025/1422, ktorým sa mení vykonávacie nariadenie (EÚ) č. 2016/1141 s cieľom aktualizovať zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Únie
- 114 invázných nepôvodných druhov EÚ:

65 živočíchov

49 rastlín

Legislatíva

- Zákon č. 150/2019 Z. z. o prevencii a manažmente introdukcie invázných nepôvodných druhov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Nariadenie vlády č. 449/2019, ktorým sa vydáva zoznam invázných nepôvodných druhov vzbudzujúcich obavy Slovenskej republiky
- Vyhláška č. 485 Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, ktorou sa mení vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 450/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú podmienky a spôsoby odstraňovania invázných nepôvodných druhov

3 základné body

- Prevencia – opatrenia na zabránenie neúmyselnej introdukcie
- Opatrenia na včasnú detekciu a rýchlu eradikáciu týchto druhov
- Manažment druhov, ktoré sú už na území široko rozšírené

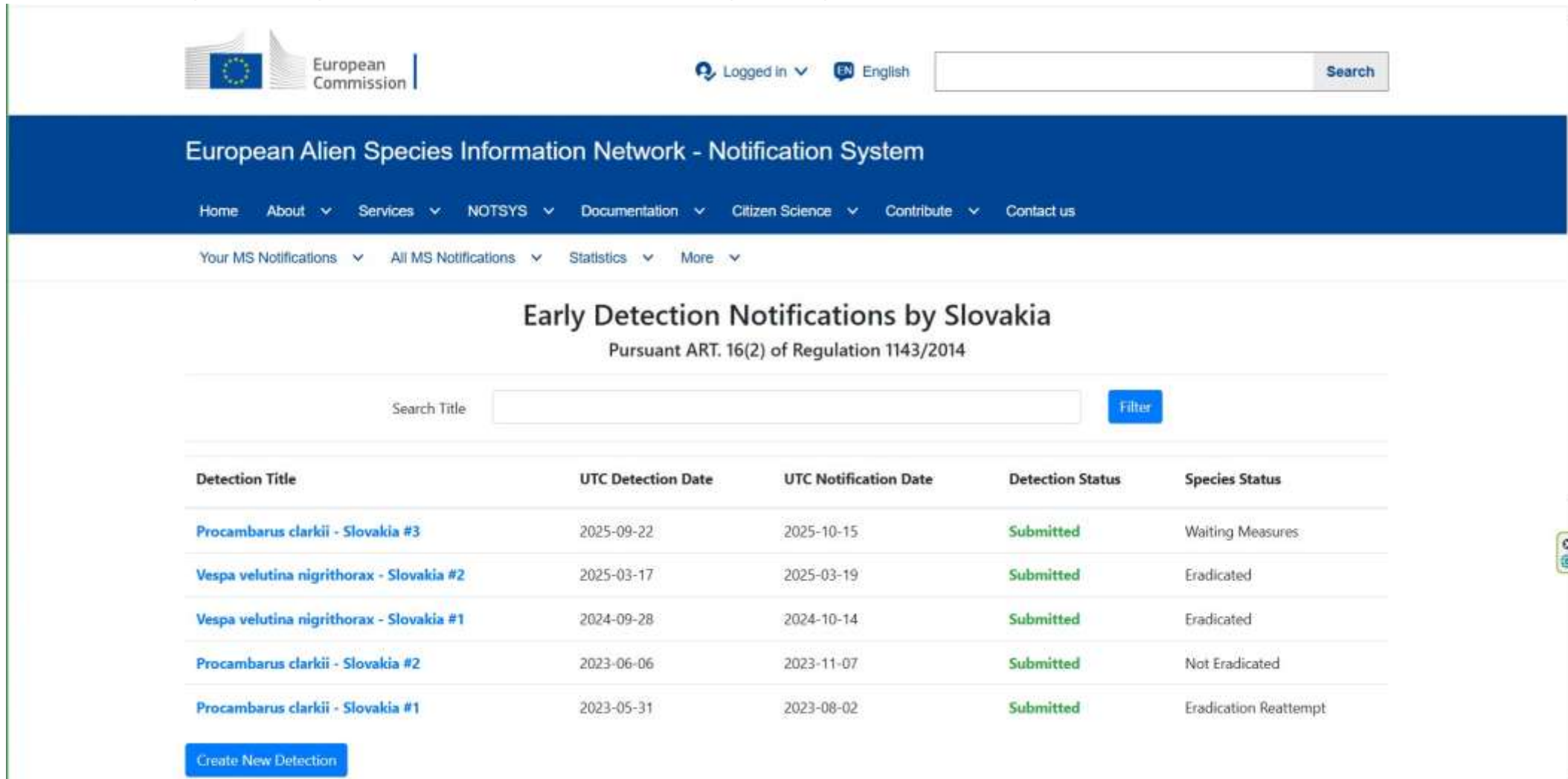
Rýchla eradikácia vs. manažment

- Po včasnom zistení a do troch mesiacov od zaslania oznámenia o včasnom zistení uvedeného v článku 16 členské štáty uplatnia opatrenia na eradikáciu, oznámia tieto opatrenia Komisii a informujú o tom ostatné členské štáty.
- Vykonanie opatrení nariaďuje okresný úrad po doručení návrhu štátnej ochrany prírody na ich vykonanie
- Ak okresný úrad zistí osobu, ktorá preukázateľne spôsobila uvoľnenie invázných nepôvodných druhov do životného prostredia, nariadi vykonanie opatrení tejto osobe

Výnimky z rýchlej eradikácie

- Eradikácia sa ukázala byť technicky nerealizovateľnou, pretože v prostredí, v ktorom sa invázny nepôvodný druh udomácnil, nemožno použiť dostupné metódy eradikácie;
- Analýza nákladov a prínosov na základe dostupných údajov s dostatočnou istotou preukazuje, že náklady budú v dlhodobom horizonte mimoriadne vysoké a neúmerne vzhľadom na prínosy eradikácie;
- Metódy eradikácie neexistujú alebo existujú, ale majú veľmi závažný vplyv na ľudské zdravie, životné prostredie alebo iné druhy

Európsky notifikačný systém - NOTSYS

The screenshot displays the NOTSYS website interface. At the top, there is the European Commission logo and navigation options like 'Logged in' and 'English'. The main header reads 'European Alien Species Information Network - Notification System'. Below this is a navigation menu with items like 'Home', 'About', 'Services', 'NOTSYS', 'Documentation', 'Citizen Science', 'Contribute', and 'Contact us'. A secondary menu includes 'Your MS Notifications', 'All MS Notifications', 'Statistics', and 'More'. The main content area is titled 'Early Detection Notifications by Slovakia' and 'Pursuant ART. 16(2) of Regulation 1143/2014'. It features a search bar for 'Search Title' and a 'Filter' button. Below is a table with five columns: 'Detection Title', 'UTC Detection Date', 'UTC Notification Date', 'Detection Status', and 'Species Status'. The table lists five notifications for species like *Procambarus clarkii* and *Vespa velutina nigrithorax*. A 'Create New Detection' button is located at the bottom left of the table area.

European Commission

Logged in EN English Search

European Alien Species Information Network - Notification System

Home About Services NOTSYS Documentation Citizen Science Contribute Contact us

Your MS Notifications All MS Notifications Statistics More

Early Detection Notifications by Slovakia

Pursuant ART. 16(2) of Regulation 1143/2014

Search Title Filter

Detection Title	UTC Detection Date	UTC Notification Date	Detection Status	Species Status
Procambarus clarkii - Slovakia #3	2025-09-22	2025-10-15	Submitted	Waiting Measures
Vespa velutina nigrithorax - Slovakia #2	2025-03-17	2025-03-19	Submitted	Eradicated
Vespa velutina nigrithorax - Slovakia #1	2024-09-28	2024-10-14	Submitted	Eradicated
Procambarus clarkii - Slovakia #2	2023-06-06	2023-11-07	Submitted	Not Eradicated
Procambarus clarkii - Slovakia #1	2023-05-31	2023-08-02	Submitted	Eradication Reattempt

Create New Detection

Rýchla eradikácia raka červeného (*Procambarus clarkii*), Kolárovo

Zdroj: CHKO Dunajské luhy, archív autora

Manažment invázných nepôvodných rastlín na poľnohospodárskej pôde

- Vlastníci a užívatelia pozemkov, vrátane užívateľov poľovných revírov, užívateľov rybárskych revírov a osôb vykonávajúcich hospodársky chov rýb, sú zodpovední, v rozsahu vyplývajúcom zo všeobecne záväzných právnych predpisov, za odstraňovanie invázných druhov na svojich pozemkoch. Sú preto kľúčovým partnerom pre akékoľvek opatrenia zamerané na potláčanie a úplnú eradikáciu invázných druhov.

Vyhláška č. 485 Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky, ktorou sa mení vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 450/2019 Z. z., ktorou sa ustanovujú podmienky a spôsoby odstraňovania invázných nepôvodných druhov

- Príloha č. 2 k vyhláške
 - Všeobecné podmienky a spôsoby odstraňovania invázných nepôvodných druhov rastlín
 - Opis spôsobov odstraňovania invázných nepôvodných druhov rastlín

Špecifiká odstraňovania populácií jednotlivých nepôvodných invázných druhov vyskytujúcich sa v prírode Slovenskej republiky

- Skupina jednoročných invázných nepôvodných druhov rastlín s generatívnym rozmnožovaním
- Skupina monokarpických invázných nepôvodných druhov rastlín
- Skupina viacročných invázných nepôvodných druhov rastlín prevažne s generatívnym spôsobom rozmnožovania
- Skupina viacročných invázných nepôvodných druhov rastlín s prevažne vegetatívnym spôsobom rozmnožovania
- Skupina krovitých invázných nepôvodných druhov drevín
- Skupina stromovitých invázných nepôvodných druhov drevín

Skupina jednorročných inváznych nepôvodných druhov rastlín s generatívnym rozmnožovaním

ambrózia palinolistá (*Ambrosia
artemisiifolia* L.)

zaoranie alebo iné vhodné agrotechnické
zásahy

chemickým spôsobom -formou
selektívnych herbicídov vhodných do
príslušných poľnohospodárskych kultúr

netýkavka žliazkatá (*Impatiens
glandulifera* Royle)

vytrhávanie alebo vykopávanie
bodový postrek

Skupina monokarpických invázných nepôvodných druhov rastlín

boľševník obrovský (*Heracleum mantegazzianum*
Sommer et Levier)

odstraňovanie súkvetia respektíve súplodia, kedy
plody, dvojnažky, sú v stave tzv. voskovej zrelosti

Skupina viacročných invázných nepôvodných druhov rastlín prevažne s generatívnym spôsobom rozmnožovania

zlatobyľ kanadská (*Solidago canadensis* L.)

zlatobyľ obrovská (*Solidago gigantea* Ait.)

nastaviť opakovanú starostlivosť
o pozemky v súlade s ich určením. To
znamená na pasienkoch obnoviť
pasenie, na lúkach a úhoroch realizovať
pravidelné kosenie.

glejovka americká (*Asclepias syriaca* L.)

použiť chemické spôsoby odstraňovania
postrekom bodovým alebo plošným,
v závislosti od typu výskytu

Zásahy pred vykvitnutím

Skupina viacročných invázných nepôvodných druhov rastlín s prevažne vegetatívnym spôsobom rozmnožovania

rod pohánkovec – syn. krídlatka (*Fallopia*
spp. - syn. *Reynoutria* spp. – druhy
japonica, *sachalinensis*, *x bohemica*)

Odstraňovanie týchto druhov je
problematické, nakoľko účinné sú
najmä chemické metódy a to hlavne
bodový alebo plošný postrek, po
prípade kombinovaný spôsob
odstraňovania. Nakoľko je najčastejší
výskyt druhov pozdĺž tokov je použitie
chemického postreku komplikované

Vhodný termín september - október

Skupina krovitých invázných nepôvodných druhov drevín

beztvarec krovitý (*Amorpha fruticosa* L.)

kustovnica cudzia (*Lycium barbarum* L.)

Ak sa druhy vyskytujú jednotlivo, je vhodné využiť mechanické spôsoby odstraňovania, predovšetkým vytrhávanie a vykopávanie. Pri plošne rozsiahlejších výskytoch je z mechanických spôsobov vhodné zvoliť mulčovanie kladivkovými mulčovačmi, ktoré rozbíjajú čiastočne aj podzemné orgány. Nakoľko ale druhy sú schopné regenerovať z koreňových pupeňov, zásah je potrebné opakovať alebo kombinovať s následným využitím chemického postreku totálnym systémovým herbicídum. Vhodné sú prípravky s účinnou látkou glyfosát.

Ak nie je k dispozícii potrebná mechanizácia, tak pri plošne rozsiahlejších výskytoch sa používajú chemické metódy, zvyčajne plošný postrek.

Skupina stromovitých invázných nepôvodných druhov drevín

pajaseň žliazkatý (*Ailanthus altissima*
(Mill.) Swingle)

javorovec jaseňolistý (*Negundo aceroides*
Moench.)

Ako efektívna metóda sa ukázalo využitie
chemickej metódy injektáže do kmeňa

pri rozsiahlejších výskytoch je vhodné
najskôr uprednostniť pri odstraňovaní
dospelé samičie jedince

Web ŠOP SR

- <https://invaznedruhy.sopsr.sk/>
- Legislativa
- Informacne materialy
- Kontakty
- <https://maps.sopsr.sk/mapy/invazne.php>

ĎAKUJEME ZA POZORNOSŤ